

ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ. ЧЕТВЕРТИЙ ЕТАП

Сучасний світ характеризується не просто швидкими, а вибуховими темпами розвитку. Цим темпам змушено відповідати суспільство взагалі та його окремі сфери життєдіяльності, зокрема. До цих сфер відносять соціальну, економічну, культурну, наукову, технологічну та, обов'язково, правову. При цьому, право, саме собою, будучи самостійною сферою життєдіяльності суспільства, як загальний регулятор, змушене у своєму розвитку рухатися паралельно з вищеназваними сферами.

Однією з найважливіших сторін правового регулювання є регулювання прав людини. Це підкреслено у статті 3 Конституції України.

Загальний перелік прав та обов'язків людини складають її правоздатність. Можливість своїми діями набувати для себе права та обов'язки складають дієздатність особи. А здатність нести відповідальність за свої дії має назву деліктоздатність. Правоздатність дієздатність та деліктоздатність особи у своїй сукупності створюють її правосуб'єктність.

У сучасному світі правоздатність людини залежить від того, громадянином якої держави вона є, якого рівня розвитку досягла ця держава, який державний режим склався у цій державі та ін. а також, яким чином це відображено у правових нормах, які діють у цій державі.

Разом з цим, перелік прав людини змінювався історично. Це є характерним для будь-якої держави та для будь-якого суспільства. Це дозволило виділити певні спільні етапи у розвитку прав людини.

Головна теорія поділу прав людини належить французькому юристу Карелу Васеку.

В основі цієї концепції лежить генераційний підхід, тобто поділ прав людини на основні три покоління відповідно до їх поетапного історичного формування. Відповідно дослідник виділяє такі покоління прав людини:

перше – основа інституту прав людини, до якої відносять громадянські і політичні права, а саме: право на життя, гідність, свободу та особисту недоторканість тощо;

друге – соціальні, економічні і культурні права, а саме: право на працю, відпочинок, соціальне забезпечення, медичну допомогу, захист материнства і дитинства тощо;

третє – колективні права, або права солідарності: право на мир, розвиток, безпеку, здорове довкілля, право на самовизначення та комунікацію.

Стрімкий розвиток науки й техніки призвів до глобального прориву у сфері медицини, біомедицини, генної інженерії, та вже наприкінці минулого сторіччя став однією з підстав формування нового покоління прав людини.

Як результат, сформувався четверте покоління людських прав, до якого, в першу чергу, відносяться саме соматичні права.

Аналіз науково-правових досліджень дозволив виокремити такі ознаки соматичних прав людини:

об'єктом соматичних прав є тіло людини;

їх реалізація відбувається за допомогою новітніх технологій й винаходів, та стає юридичним фактом для наступних правовідносин;

нерозривний зв'язок з особистими правами людини;

ступінь їх визнання відображає дійсний рівень цінностей держави й соціуму в певній сфері.

Соматичні права мають певні концептуальні відмінності від інших систем та категорій прав. У межах цих прав людина як індивід вимагає до себе більш значної уваги в рамках стрімкого розвитку суспільства і науково технічного прогресу.

Четверте покоління прав людини повинно базуватися на визнанні високого статусу особи, на її бажаннях індивідуалізації та свободи. Зокрема, чим більше людство еволюціонує і розвивається, тим більше виникає конфліктів між наукою, мораллю та правом. Адже, якщо для науки є допустимим процес клонування у відношенні до людини, то морально-етичні цінності сповільнюють еволюцію становлення прав, і не дають можливості законодавцю приймати відповідні закони для врегулювання нових явищ та процесів не тільки у сфері охорони здоров'я, а й в будь-якій.